

ciora, quo obscuriora? Conficit nobis potionem ad amorem suum, quibusdam modis miris. Mirificat ipsa dicta sua, ut cum ea diceremus quæ jam noveratis, tamen quia ex illis locis eruebantur quæ obscura videbantur, tanquam nova fieret ipsa cognitio. Numquid non noveratis, fratres, quia in Ecclesia Dei tolerandi sunt mali, et schismata non sunt facienda? Numquid non jam sciebatis, quia intra illa retia quæ capiunt bonos et malos pisces¹, perdurandum est usque ad littus, nec retia rumpenda sunt; quia in littore separabuntur boni ad vasa, et mali projicientur? Jam ista noveratis, versus autem istos Psalmi hujus non intelligebatis: expositum est quod non intelligebatis, et innovatum est quod noveratis.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXXIX.

Sermo ad plebem.

I. JUSSERUNT domini fratres (11), et in ipsis Dominus omnium, ut istum Psalmum afferam ad vos intelligendum, quantum Dominus donat. Adjuvet orationibus vestris, ut ea dicam quæ oportet me dicere, et vos audire: uti omnibus nobis utilis sit sermo divinus. Non enim omnibus utilis est; quia non est omnium fides². Fides autem sic est in anima, ut radix bona, quæ pluviam in fructum ducit: perfidia vero et error diabolicus et cupiditas mala

¹ Matth. xiii, 14. — ² 2 Thess. iii, 2.

radix omnium malorum¹, sicut radix spinarum, etiam dulcem pluviam ad punctiones convertit.

II. Quid habet Psalmus iste, credo, cum cantaretur, advertisse vos; quoniam conqueritur et gemit, et precem Deo fundit inter malos constitutum corpus Christi. Ejus enim vox est in omni tali prophetia, tanquam illius inopis, id est egentis, nondum satiati, esurientis et sitientis justitiam², cui quædam saturitas promissa in fine servatur. Interim hic nunc siciat et esuriat, gemat et pulset et quærat. Peregrinationis illecebris non delectetur, non putet patriam sæculum, unde ut liberetur Christus advenit: quia Christus caput nostrum esse voluit, caput scilicet cujusdam corporis. Non enim potest dici caput, ubi corpus nullum est cui sit caput. Proinde si caput Christus, et alicujus corporis caput est Christus. Corpus illius capituli sancta Ecclesia est, in cujus nos membris sumus, si caput nostrum diligimus. Audiamus ergo voces corporis Christi, hoc est, voces nostras, si sumus in Christi corpore: quia quisquis ibi non fuerit, in eis erit inter quos illud corpus gemit. Proinde aut in illo corpore eris, ut gemas inter malos, aut non eris in illo corpore, et in eis eris inter quos malos gemit corpus, quod gemit inter malos: aut membrum Christi, aut hostis corporis Christi. Nec isti inimici et adversarii corporis Christi uno modo intelliguntur, aut uno modo agunt. Versipellis est enim qui in eis regnat, et qui eis utitur tanquam vasis suis. Cæterum multi ab illo liberantur, et in corpus Christi transeunt, et qui sint, et quot futuri sint novit ille qui illos redemit sanguine suo nescientes. Sunt autem quidam perseveraturi in malitia sua, ad Christi corpus non pertinentes, et ipsi noti ei utique, cui nihil ignotum est. Interim illi qui jam compaginati sunt cum membris ejus, nondum habentes re-

¹ 1 Tim. vi, 10. — ² Matth. v, 6.

surrectionem futuram, in qua perit omnis gemitus, et laus succedit, in qua omnis tribulatio morietur, et erit sine fine exultatio: nondum ergo habentes hoc in re, sed tamen tenentes in spe, gemunt ex desiderio quodam, et orant se liberari ab hominibus malis, inter quos necesse est vivere et bonis. Non enim separatio jam cuique tuta est. Illius enim erit separatio, qui non novit errare. Quid est, qui non novit errare? Ut nec malum trajiciat ad dexteram, nec bonum ad sinistram. Nos autem in hac vita difficile est ut nos ipsos noverimus, quanto minus debemus de quoquam præproperam ferre sententiam? Quia si hodie malum novimus, cras qualis futurus sit ignoramus: et forte quem vehementer odimus, frater noster est, et nescimus. Securi ergo odimus in malis malitiam, et diligimus creaturam: ut quod ibi fecit Deus amemus, quod ibi fecit ipse homo, oderimus. Fecit enim Deus ipsum hominem, fecit autem homo peccatum. Dilige quod fecit Deus, oderis quod fecit homo. Sic enim persequeris quod fecit homo, ut liberetur quod fecit Deus.

III. « In finem Psalmus ipsi David¹. » Finem non intendas aliud, quam tibi ab Apostolo præstitutum est. « Finis enim Legis Christus, ad justitiam omni credenti². » Ergo cum audis Psalmum dicere, « In finem, » corda convertantur ad Christum. Tanquam enim præco Psalmi est, titulus Psalmi, veluti dicens, Ecce veniet, inde dicturus sum, de Christo cantaturus. Nam et, « Ipsi David, » non intelligo nisi ipsum qui factus est ex semine David secundum carnem³. Interim propter genus congruit nomen. Genus carnale a David, genus spiritale supra David. Et non solum ante David, sed ante Abraham⁴; nec ante Abraham tantum, sed ante Adam; nec ante Adam tantum, sed ante cælum et terram, ante omnes Angelos, ante

¹ Psal. cxxxix, 1. — ² Rom. x, 4. — ³ Id. 1, 3. — ⁴ Joan. viii, 58.

omnes Potestates et Virtutes, ante omnia visibilia, et invisibilia. Quare? Quia ut hæc essent, « Omnia per ipsum » facta sunt, et sine ipso factum est nihil¹. » Ergo quia ex semine David, non secundum divinitatem, qua Creator est ipsius David, sed secundum carnem; David dignatus est vocari in prophetia: in ipsum finem intende, quia « Ipsi David » Psalmus canitur: et corporis ejus vocem audi, et esto in corpore ejus. Vox quam audisti tua fiat, et ora, et dic quod sequitur.

IV. « Exime me, Domine, ab homine maligno². » Non ab uno, sed ab ipso genere: nec a vasis tantum, sed ab ipso principe, id est, ab ipso diabolo. Quare enim ab homine, si a diabolo? Quia et ipse in figura homo dictus est: « Venit inimicus homo, et superseminavit zizania; » et cum dixissent servi ad patremfamilias, « Nonne bonum » semen seminasti, unde apparuerunt zizania? » Responsum est, « Inimicus homo hoc fecit³. » Ab isto ergo homine maligno ora, quantum potes, ut libereris. « Quia » non est tibi colluctatio adversus carnem et sanguinem, » sed adversus principes et potestates, et rectores mundi » tenebrarum harum, id est, rectores peccatorum⁴. » Quod quidem et nos fuimus; nam audivimus modo vocem Apostoli, « Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in » Domino⁵. » Jam ergo lux facti, non in nobis, sed in Domino, oremus non tantum contra tenebras, id est, contra peccatores, quos adhuc diabolus possidet; sed etiam contra ipsum principem eorum diabolium, qui operatur in filiis diffidentiae⁶. « A viro injusto erue me. » Hoc est, « Ab homine maligno; » quod est, « A viro » injusto. » Malignum enim ideo dixit, quia injustum: ne forte aliquem injustum bonum esse putes. Sunt enim

¹ Joan. 1, 3. — ² Psal. cxxxix, 2. — ³ Matth. xiii, 25 et 27, 28. — ⁴ Ephes. vi, 12. — ⁵ Id. v, 8. — ⁶ Id. ii, 2.

multi iniusti quasi non nocentes, non sunt sævi, non sunt asperi, non sunt persequentes et pressuras hominibus facientes : sed tamen inde iniusti, quia alio quodam modo luxuriosi, ebriosi, voluptatibus dediti. Quomodo nulli nocet, qui sibi non parcit? Innocens enim ille est, qui non nocet; non autem qui sibi nocet. Tibi autem quomodo potest non nocere, qui sibi nocet? Sed respondes, In quo mihi nocet? Non enim invasit rem meam, aut appetivit salutem meam : luxuria sua pascitur, suis voluptatibus delectatur : sed si inquinatas habet voluptates, ipse inquinatur : mihi quid pertinet, cui molestus non est? Nocet tibi saltem vel exemplo, quia vivit tecum, et ad quod agit invitat. Nonne cum eum vides forte in illis sordibus prosperari, duceres talium delectatione factorum? Etsi non consentis, saltem invenisti quod expugnes. Quomodo ergo tibi non nocebat, qui laboras vincere quod fecit in corde tuo? Malignus est ergo omnis iniustus, et necesse est noxius sit, sive sit blandus, sive sit ferox. Quisquis in illum incurrerit, quisquis laqueis ejus fuerit captus, inveniet quam sit noxium quod putabat lenes. Etenim, fratres, et spinæ non pungunt in radicibus. Erue spinas de terra, contrafecta radices ipsarum, et vide si sentis dolorem. Tamen illud unde dolorem sentis in superficie, de illa radice processit. Itaque non vobis placeant homines quasi lenes et blandi, amatores tamen carnalium voluptatum, et inquinatarum cupiditatum sectatores, non vobis placeant. Etsi adhuc videntur lenes, radices spinarum sunt. Nam talibus factis per luxuriam plerumque quod effundunt quod habebant : et quomodo quæerunt implere effuderunt? Numquid jam parcunt rapinis et cogitationibus fraudum, omni generi malignitatis exquirendæ? Jam vides malum hominem, quem putabas antea lenem. Quando illum videbas inebriari, bonus erat : modo jam furem

vides, latronem times : processerunt spinæ de illis radicibus. Quando sentiebas lenes radices spinarum, tunc si posses incenderes, et non esset unde prodiret quod te modo pungeret. Proinde, fratres mei, corpus Christi vel membra Christi gementia inter tales malos, quoscumque inveneritis proclives ferri in malas libidines et in perniciosas voluptates, tunc reprehendite, et tunc castigate, tunc urite. Incendatur radix, et non est unde spina procedat. Si autem non potueritis, certi estote quod eos habebitis inimicos. Tacere possunt, occultare inimicitias suas possunt, amare vos non possunt. Sed quoniam amare vos non possunt, et necesse est ut qui oderunt vos mala vobis quærant, non vacet lingua et cor vestrum dicere Deo, « Exi » me me, Domine, ab homine maligno, a viro iniusto » libera me. »

V. « Qui cogitaverunt injustitias in corde¹. » Quid enim quia non audent proferre in lingua, et servant in corde? Propter eos enim dixit, qui plerumque in labiis bona loquuntur. Audis vocem justi, sed non est cor justi. Nam quid profuit hoc addere, ut diceret : « Qui cogitaverunt » injustitias in corde? » Ab eis me libera, ibi sit potentissima manus tua ad eruendum me. Facile est enim devitare apertas inimicitias, facile est averti ab inimico prompto et manifesto, cujus iniquitas jam etiam in labiis est : ille est molestus, ille est occultus ; ille difficile devitatur, qui in labiis bona portat, et in corde occultat mala. « Qui cogitaverunt injustitias in corde. Tota die constituebant » bella. » Quid est, « Bella? » Contra quæ pugnarem tota die mihi constituebant. Inde enim hoc nascitur de talibus cordibus, quidquid est contra quod pugnat Christianus. Si seditio, si schisma, si hæresis, si contradictio turbulenta, non hoc erumpit nisi de illis cogitationibus

¹ Psal cxxxix, 3.

quæ tegebantur : et quando labia bona loquebantur : « Tota die constituebant bella. » Pacata audis verba : sed belli constitutio a cordibus non discedit. Quod enim dictum est : « Tota die, » sine intermissione significat, id est, toto tempore.

VI. « Acuerunt linguas suas sicut serpentes¹. » Si adhuc quæris hominem, aspice similitudinem. In serpente maxime astutia est et dolus nocendi; propterea etiam serpit. Non enim vel pedes habet, ut ejus vestigia cum venit audiantur. In ejus itinere velut lenis est tractus, sed non est rectus. Ita ergo repunt et serpunt ad nocendum, habentes occultum venenum et sub leni contractu. Et ideo sequitur : « Venenum aspidum sub labiis eorum. » Ecce est illud sub labiis : ut aliud sub labiis, aliud in labiis advertamus. Quos etiam aperte manifestat alio loco, ubi dicit : « Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus suis². »

VII. « Conserva me, Domine, de manu peccatoris, ab hominibus injustis erue me³. Ipsi sunt, noti sunt : non hic opus est intelligere, sed agere : orare opus est, non quærere qui sint. Sed quomodo ores adversus hujusmodi homines, aperit tibi in consequenti. Multi enim adversus malos imperite orant. « Qui cogitaverunt, inquit, supplantare gressus meos. » Adhuc potest carnaliter accipi. Habet quisque inimicum, in negotio cogitat ei fraudem facere, et ei auferre pecuniam, qui versatur in communi negotio : habet quisque inimicum vicinum, et cogitat malum ingerere domui ejus, aliquid de re ipsius minuere; et utique dolo cogitat, fraude cogitat, machinamentis diaboli hæc ipsa gestit implere, nemo dubitat. Sed tamen propter ista isti cavendi sunt, sed ne insidiando tibi adducant te ad se, id est, a corpore Christi separent te, et

¹ Psal. cxxxiv, 4. — ² Id. xxvii, 3. — ³ Id. cxxxiv, 5.

faciant de corpore suo. Sicut enim honorum caput Christus est, sic illorum caput diabolus. « Qui cogitaverunt, » inquit, supplantare gressus meos. » Quid est, « Supplantare gressus meos? » Non quasi ut erres in negotio, quod cum illo habes, et decipiat te in causa quæ tibi communis est in foro cum illo. Supplantavit gressus tuos, si te impediit in via Dei, ut illud quod rectum intendebas titubet, aut labatur a via, aut cadat in via, aut recedat de via, aut remaneat in via, aut retro revertatur unde venerat. Quidquid tibi tale fecerit, supplantavit te, decepit te. Contra hujusmodi insidias ora, ne perdas cœleste patrimonium, ne amittas Christum cohæredem, quia victurus es in æternum cum eo, qui te fecit hæredem. Non enim talis te fecit hæredem, cui mortuo succedas, sed cum quo in æternum vivas.

VIII. Absconderunt superbi muscipulam mihi¹. » Totum corpus diaboli explicavit breviter, cum ait : « Superbi. » Inde est quod et justos plerumque se dicunt, cum sint iniqui. Inde est quod nihil illis tam noxium est, quam confiteri peccata. Ipsi sunt qui cum sint falsi justis, necesse est ut invideant veris justis. Nemo enim invidet alteri in eo quod non vult vel esse vel videri. Alius tibi invidet, quia dives es, aut dives vult esse ut tibi invideat, aut putari vult dives : alius tibi invidet, quia clarus es et nobilis, aut hoc esse affectat, aut hoc se putari cupit. Et sic omnia quæ videntur bona in hoc sæculo et putantur; quod quisque vult habere, et in quo vult excellere, vel cujus rei famam captat, in eo tibi invidet. Isti autem qui falsi justis sunt, videri volunt justis, cum sint; et necesse est ut quem viderint verum justum, invideant illi, et hoc cum illo agant, quomodo amittat unde gloriatur. Inde veniunt omnes seductiones et supplantationes. Hoc prior

¹ Psal. cxxxix, 6.

ipse diabolus voluit, qui cadens stanti homini invidit: et quia ipse amisit regnum cœlorum¹, hominem illuc pervenire noluit, et non vult: et id agit nunc, ut homo illuc non perveniat, unde ipse dejectus est. Quia ergo superbus est ipse, et ideo invidus quia superbus, omne corpus ipsius talium corpus est. Sed nos oremus contra illum, qui corrigi non potest, et pro ipsis qui possunt, ut dicamus homini injusto, Quare invides justo, o homo injuste? Quia vis videri justus? Cito fac quod melius est, et facilius eris quod vis videri. Esto justus: ita diliges cui invidebas; quia quod illum doles esse, eris et tu, et amabis in eo te; et ipsum in te. Etenim si invideres diviti, non esset in potestate tua ut dives esses: si invideres honesto alicui senatori nobili, non esset in potestate tua ut nobilis tu esses et clarus: si invideres pulchro, nunquam te pulchrum faceres: si invideres forti et valido, nunquam tibi vires dares: si invides justo, res in voluntate est; esto quod doles esse alterum. Non enim empturus es quod tu non es, et alius est: gratis constat, cito constat: « Pax » in terra hominibus bonæ voluntatis². »

IX. Illi autem « Superbi absconderunt muscipulam: » quæsierunt supplantare gressus meos. Et quid fecerunt? « Et restes extenderunt muscipulas pedibus meis. » Quas restes? Notum est hoc verbum in Scripturis, et invenimus alibi quid significant restes. Dominus flagellum de resticulis fecit, unde expulit eos de templo, qui ibi male versabantur³; et significavit nobis quomodo intelligamus restes: quia, « Crinicalis peccatorum suorum unusquisque confringitur⁴, » dicit alia Scriptura. Et aperte Isaias, « Væ iis qui trahunt peccata sicut restem longam⁵. » Quare autem dicitur restis? Quia omnis pec-

¹ Gen. iii, 1, etc. — ² Luc. ii, 14. — ³ Joan. ii, 15. — ⁴ Prov. v, 22. — ⁵ Isai. v, 18.

cator perseverans in peccatis suis, addit peccata peccatis; et cum deberet accusatione peccati sui corrigi, defensione duplicat quod confessione posset auferri, et plerumque aliis peccatis vult munitus esse propter illa quæ commisit. Fecit adulterium, et ne occidatur, parat homicidium: addit peccato peccatum. Rursum si ei contigerit facere homicidium, jam qui unum crimen timebat, duo timet: et utique cum videat se plura timere, quam antea timebat, non cogitat minuere quod fecit, sed addere quod nondum fecit; quærit forte et maleficium. Tria ecce habet. Inde jam quis cogitet? quis finiat restem peccatorum? Et optime dicitur restis. Ut enim torqueatur restis, additur, et non adduntur recta fila, sed torta. Pravitas sibi connexa ducitur in longum, et non cogitat præcidere quod male texuit; sed addere, producere, in longum protendere: ut habeat in fine unde illi ligentur manus et pedes, et projiciatur in tenebras exteriores¹. Hæc autem peccata sua tendunt justis, quando eis suadent facere mala, quæ ipsi faciunt. Ideo dixit: « Restes extenderunt muscipulas pedibus meis: » id est, de peccatis suis me dejicere voluerunt. Et ubi hoc? « Juxta semitas scandalum posuerunt mihi: » non in semitis, sed « Juxta semitas. » Semitæ tuæ, præcepta Dei sunt. Illi scandala juxta semitas posuerunt: tu noli recedere a semitis, et non irrues in scandala. Nec volo dicas: Et prohiberet illos Deus ponere mihi scandala juxta semitas, et non ibi ponerent. Imo permisit Deus ponere scandala illos juxta semitas, ut tu non recedas a semitis. « Juxta semitas scandala posuerunt mihi. »

X. Et quid restat? quod remedium inter tanta mala, in istis tentationibus, in istis periculis? « Dixi Domino, » Deus meus es tu. » Illi homines sunt, et non mei: tu

¹ Matth. xxii, 13.

et Deus, et meus es. « Dixi Domino, Deus meus es tu¹. » Magna vox orationis, movet fiduciam. Numquid illorum non est Deus? Cujus enim non est Deus, qui est verus Deus? Sed tamen proprie eorum est, qui eo fruuntur, qui ei serviunt, qui libenter sub ipso sunt. Nam et mali quamvis inviti, sub ipso sunt. Illi appellant Deum, a quo coronentur; sub illo illi fugiunt, a quo damnentur. Et iniquus qui non vult habere Dominum Deum suum, quo fugiet Deum omnium? Bonum est illi ergo, ut convertatur ad Deum omnium, faciatque illum conversione suum; et positus inter tales peccatores, seductores, hypocritas, superbos, dicat ad Deum, quem sui conversione sibi fecit Deum suum: « Dixi Domino, Deus meus es tu. Percipe aures, Domine, vocem deprecationis meae. » Simplex quidem sententia est, et facilis ad intelligendum: sed tamen delectat forte cogitare, quare non dixerit: Percipe aures deprecationem meam; sed velut evidentius exprimens affectum animi sui, ait: « Vocem deprecationis meae, » vitam deprecationis meae, animam deprecationis meae, non quod sonat in verbis meis, sed unde vivunt verba mea. Caeteri enim strepitus sine anima, soni dici possunt, voces non possunt. Vox proprie animatorum est, vivorum est. Quam multi autem deprecantur Deum, et non sentiunt Deum, nec bene cogitant de Deo! Sonum deprecationis habere possunt, vocem non possunt; quia vita ibi non est. Hujus qui vivebat: quia Deum suum intelligebat, et a quo liberaretur videbat, et a quibus liberaretur sentiebat, ipsa erat vox deprecationis ejus.

XI. Ipsam commendans aures Dei dicat: « Domine, Domine. » Tu Domine, Domine, id est, tu verissime Domine, non quales domini homines, non quales domi-

¹ Psal. cxxxix, 7.

ni, qui emunt sacculo: sed qualis Dominus, qui emit sanguine. « Domine, Domine, virtus salutis meae¹: » id est, qui das vires saluti meae. Quid sibi vult, « Virtus salutis meae? » Conquerebatur de scandalis et insidiis peccatorum, de circumlatrantibus et circuminsidiantibus malignis hominibus vasis diaboli, de superbis invidentibus justis, inter quales necesse est vitam ducere, cum hic vivimus in peregrinatione nostra hac. Talia vero scandala abundantia futura Dominus praedixit, et ait: « Abundabit iniquitas, et quoniam abundabit iniquitas, » refrigescet charitas multorum. » Sed adjunxit statim solatium: « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit². » Attendit iste, et timuit, et abundantia iniquitatum turbatus respexit spem: quia qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Extendit se perseverare, et vidit longam viam; et quia perseverare magnum est difficile, ipsum oravit ad perfectionem perseverantiae suae, a quo illi jussum est, ut perseveraret. Certe salvus ero, si perseveravero usque in finem: sed perseverantia ad virtutem pertinet, ut merear salutem: tu es virtus salutis meae, tu me facis perseverare, ut perveniam ad salutem. « Domine, Domine, virtus salutis meae. » Et unde spero, quia tu es virtus salutis meae? « Obumbrasti super caput meum in die belli. » Ecce modo adhuc pugno, pugno foris contra fictos bonos, pugno intus contra concupiscentias meas: « Quoniam video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivum me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis. » Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei, per Jesum Christum Dominum nostrum³. » Igitur laborans in hoc bello, respexit ad gratiam Dei: et quia jam coeperat aestuare et arescere, tan-

¹ Psal. cxxxix, 8. — ² Matth. xxiv, 12, 13. — ³ Rom. vii, 23-25.

quam umbram invenit, sub qua viveret. « Obumbrasti » super caput meum in die belli : » id est, in æstu, ne fatigarer, ne arecerem.

XII. « Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori¹. » Ecce quo mihi valebit umbraculum tuum, ut æstum non patiar a me ipso. Et quid mihi peccator faceret ille, quantumlibet sæviret? Sævierunt enim in Martyres iniqui, traxerunt eos, catenis ligaverunt, carceribus incluserunt, gladio ferierunt, bestiis subreperunt, ignibus consumpserunt. Hæc omnia fecerunt : sed non eos tradidit Deus peccatoribus, quia non sunt traditi a desiderio suo. Illud ergo ora, quantum potes, ut a desiderio tuo non te tradat Deus peccatori. Tu enim desiderio tuo locum diabolo das. Ecce enim diabolus proposuit lucrum, et invitavit ad fraudem : lucrum habere non potes, nisi fraudem feceris. Sed lucrum esca est, fraus laqueus. Sic attende escam, ut videas et laqueum : quia lucrum non potes adipisci, nisi fraudem feceris ; fraudem autem si feceris, capieris. Non ideo, dico, capieris, quia invenieris. Aliquando enim non invenieris, sed ab hominibus : numquid a Deo? Capiaris et traheris et occideris. Omnis enim qui talia facit, perimit se ipsum. Ibi est ergo esca, ibi est et laqueus : frena desiderium, et non cades in laqueum : si autem vicerit te desiderium escæ, mittit tibi collum in laqueum, et capiet te auceps animarum. « Ne tradas » me a desiderio meo peccatori. » Inde inumbratur in die belli. Desiderium enim æstus facit : umbraculum autem Domini temperat desiderium, ut possimus refrenare quo rapiebamur, ut non ita exæstuemus, ut ad laqueum perducamur. « Cogitaverunt adversum me : ne derelinquas » me, ne forte exaltentur. » Habes alio loco : « Qui me » premunt, exultabunt si motus fuero². » Tales sunt et

¹ Psal. cxxxix, 9. — ² Id. xii, 5.

isti, quia talis est et ipse diabolus. Quando seduxerit hominem, gaudet, triumphat de illo : exaltatur ipse, quia ille humiliatus est. Quare autem ille humiliatus est? Quia male exaltatus fuit : et ille qui de illo triumphat, humiliabitur. Tales sunt enim omnes, qui gaudent de malo : videntur sibi ad tempus gloriari, superbire, cervicem erigere. Non vos delectat exaltatio eorum, escam habent in faucibus et hamum. Ibi est quo delectantur, ibi est quo trahuntur. « Ne derelinquas me, ne forte exaltentur : » id est, non de me triumphant, non de me gaudeant.

XIII. « Caput circuitus eorum, labor laborum ipsorum teget eos¹. » Me, inquit, umbra alarum tuarum teget. Obumbrasti enim mihi in die belli. Ipsos quid teget? « Caput circuitus eorum. » Ipsa est superbia. Quid est « Circuitus ipsorum? » Ut circumeant, et non stent ; in gyrum eant erroris, ubi iter est sine fine. Qui enim in longum it, alicunde incipit, alicubi finit : qui in gyrum it, nusquam finit. Ipse est labor impiorum, qui demonstratur in alio Psalmo evidentius : « In circuitu impij ambulant². » Sed circuitus eorum caput, superbia est : quia initium omnis peccati superbia. Unde autem superbia « Labor laborum ipsorum? Omnis enim superbus » fictus est, omnis fictus mendax³. » Laborant homines loqui mendacium : nam veritatem tota facilitate loquerentur. Ille enim laborat, qui fingit quod dicit. Nam qui verum vult dicere, non laborat : ipsa enim veritas sine labore loquitur. De homine ergo hoc dixit Deo : Me proteget umbraculum tuum, ipsos teget mendacium ipsorum ; sed ipsum mendacium ipsorum, labor est laborum ipsorum. « Ecce parturivit injustitiam, concepit dolorem, » et peperit iniquitatem⁴. » In omni enim opere malo la-

¹ Psal. cxxxix, 10. — ² Psal. xi, 9. — ³ Eccli. x, 15. — ⁴ Psal. vii, 15.